

Vidhyayana - ISSN 2454-8596

An International Multidisciplinary Peer-Reviewed E-Journal

www.vidhyayanaejournal.org

Indexed in: ROAD & Google Scholar

પ્રવાસન ઉદ્યોગ પર COVID-19 રોગચાળા ની અસર

સંશોધક	માર્ગદર્શકશ્રી
વોરા અનામિકા એમ અર્થશાસ્ત્ર ભવન, ભક્ત કવિ નરસિંહ મહેતા યુનિવર્સિટી	ડૉ. જીવાભાઈ. એસ. વાળા સિન્ડિકેટ સભ્ય એસો. પ્રોફેસર શ્રી મહિલા આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજ-વેરાવળ

પ્રસ્તાવના :-

કોવિડ-19 એ એકસાથે લોકોના જીવનને અનિચ્છનીય રીતે અસર કરી છે. કોવિડ-19 રોગચાળાની ભારતીય પ્રવાસ અને પ્રવાસન ખંત પર કંટાળાજનક અસર થવાની ધારણા છે, જે સીધી અસર હોટલ, ટ્રાવેલ એજન્સીઓ, ટૂર ઓપરેટરો, ડીનર અને જોવાલાયક સ્થળો પર પડે છે અને જમીન, હવા અને દરિયાઈ પરિવહન પર ગોળાકાર અસર કરે છે. માર્ચ 2020 થી વિદેશી પ્રવાસીઓનું આગમન અને વિદેશી ટૂંકિયામણની

Vidhyayana - ISSN 2454-8596

An International Multidisciplinary Peer-Reviewed E-Journal

www.vidhyayanaejournal.org

Indexed in: ROAD & Google Scholar

ક્રમાણી ઘટી છે. સુલ, વર્તમાન અભ્યાસો નફાકારક પરિબલો, અનુકૂલનક્ષમતા અને પર્યટનમાં સુધારો કરવા પર COVID 19 ના પરિણામો પર નોંધપાત્ર રીતે કેન્દ્રિત છે. (Goodeil, 2020: Nicola et al. 2020). આ અભ્યાસનો હેતુ ભારતમાં કેવિડ 19 અથવા કોરોનાવાયરસની અસર અને ગૌણ ડેટાના આધારે વિદેશી પ્રવાસીઓની ધારણા અને ગંતવ્ય પસંદગીઓને ઓળખવાનો છે. આ અભ્યાસના તારણો રોગચાળા પછીની પસંદગીઓ અને ભારતમાં આવતા પ્રવાસીઓની પરિસ્થિતિ વિશે વધુ જાણવામાં મદદ કરશે.

ચાવી રૂપ શબ્દો :- Covid -19, પ્રવાસન , પ્રવાસીઓ ની ધારણા, ભારતીઓ ની ધારણા

પરિચય:-

ટ્રાવેલ એન્ડ ટુરીઝમ એ વૈશ્વિક અર્થવ્યવસ્થામાં એક મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્ર છે (જે 2019માં GDPમાં US\$ 2.9 ટ્રિલિયનનો હિસ્સો ધરાવે છે) અને વિકાસશીલ અને વિકસિત દેશોમાં સૌથી વધુ આર્થિક યોગદાન ધરાવે છે. અને ભારત એવો જ એક દેશ છે. ભારતીય પ્રવાસન અને હોસ્પિટાલિટી ઉદ્યોગ રોજગાર, આવકમાં વધારો, અન્ય સ્વદેશી ક્ષેત્રોની વૃદ્ધિ, વિદેશી હૂંડિયામણની કમાણી, માળખાકીય વિકાસ વગેરે દ્વારા વિકાસના મહત્વપૂર્ણ આધારસ્તંભ તરીકે ઉભરી આવ્યો છે, જેની તેને જરૂર છે. તે સાંસ્કૃતિક રીતે વૈવિધ્યસભર અનુભવો, સમૃદ્ધ વારસો અને કુદરતી સૌંદર્ય ધરાવે છે અને હંમેશા આકર્ષક પ્રવાસન સ્થળ રહ્યું છે. જો કે, જાન્યુઆરી 2020 ની શરૂઆતમાં, કોરોનાવાયરસ (COVID-19) એ વિશ્વવ્યાપી ચિંતાને ઉત્તેજિત કરી અને માર્ચ 2020 ના અંત સુધીમાં, ફાટી નીકળતાં વૈશ્વિક સ્તરે ઘણા લોકોને ચેપ લાગ્યો . COVID-19 (SARS-CoV-2) તાજેતર માં ડિસેમ્બર 2019 માં વુહાનમાં ઉદ્ભવેલી બીમારી છે. વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) એ 11મી માર્ચ 2020ના રોજ આ વાયરસના સાર્વત્રિક પ્રકોપને મહામારી તરીકે જાહેર કર્યો હતો. આ જાહેરાત પછી તરત જ તમામ આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ બંધ થઈ ગઈ હતી. ઘણા દેશો અને પ્રદેશોએ સંસર્ગનિષેધ, પ્રવેશ પ્રતિબંધ અથવા

Vidhyayana - ISSN 2454-8596

An International Multidisciplinary Peer-Reviewed E-Journal

www.vidhyayanaejournal.org

Indexed in: ROAD & Google Scholar

અન્ય પ્રતિબંધો લાગુ કર્યા છે. નાગરિકો માટે કે જેઓ તાજેતરના પ્રવાસીઓ છે. લોકડાઉનને કારણે દૂર ઓપરેટરો અને ટ્રાવેલ એજન્સીઓ પર અસર થઈ છે અને વર્તમાન બુકિંગ અને ભાવિ બુકિંગ બંનેને ખરાબ રીતે અસર થઈ છે ભારતમાં, જેમ જેમ ચેપી રોગ ઉભરી રહ્યો હતો, સત્તાવાળાઓએ મુસાફરી પ્રતિબંધો, સામાજિક અંતર અને લોકડાઉન, ઘરે રહો'ના ધોરણો અમલમાં મૂક્યા હતા જે ભારતના પ્રવાસન ક્ષેત્રને સંપૂર્ણ રીતે લાવ્યા હતા. મંદી માટે. તેથી, આ અભ્યાસનો ઉદ્દેશ્ય ભારતીય પ્રવાસન ઉદ્યોગ અને FTAs પર આ રોગચાળા દ્વારા ઉભી થયેલી એકંદર અસરનું મૂલ્યાંકન અને આત્મસાત કરવાનો છે. ઉપરાંત, આ અભ્યાસમાં પર્યટકોની ગંતવ્ય પસંદગી પર કોવિડ-19ની અસર અને રોગચાળા પછીના યુગમાં તેમની ધારણા જોવા મળે છે.

અભ્યાસના હેતુ :

જો કે, કોવિડ-19નો ફાટી નીકળવો એ આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ અને ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રો માટે મુખ્ય ક્ષણ માનવામાં આવે છે જેણે ભારતમાં પ્રવાસન અને આતિથ્ય ઉદ્યોગને ગંભીર અસર કરી હતી. આ અભ્યાસનો ઉદ્દેશ્ય ભારતમાં ટ્રાવેલ ઈન્ડસ્ટ્રી અને વિદેશી પ્રવાસીઓના આગમન પર કોરોના વાયરસના પ્રભાવને ઓળખવાનો છે. ખાસ કરીને, પેપરના મહત્વના ઉદ્દેશ્યો છે:

1. ભારતીય પ્રવાસન અને વિદેશી પ્રવાસીઓના આગમન પર કોવિડ-19ની અસરનો અભ્યાસ કરવો.
2. પ્રવાસીઓની ધારણા અને ગંતવ્ય પસંદગીઓ પર COVID-19 અથવા કોરોનાવાયરસના પ્રભાવનું મૂલ્યાંકન કરવું.
3. ભાવિ વ્યૂહરચના તૈયાર કરવા માટે દૂર ઓપરેટરો અથવા દૂર સંબંધિત સેવા પ્રદાતાઓ દ્વારા

Vidhyayana - ISSN 2454-8596

An International Multidisciplinary Peer-Reviewed E-Journal

www.vidhyayanaejournal.org

Indexed in: ROAD & Google Scholar

ગ્રાહકોની કોવિડ પછીની પસંદગીઓને સમજવા માટે

સંશોધન પદ્ધતિ:-

સંશોધન પેપરમાં ગૌણ સંશોધન પદ્ધતિ લાગુ કરવામાં આવી છે. આ પેપરમાં કોવિડ-19 પહેલાની અને કોવિડ-19 પછીની પ્રવાસન ઉદ્યોગની માહિતીની સંપૂર્ણ તપાસનો સમાવેશ થાય છે. આ ગૌણ ડેટા સેટ મૂલ્યાંકનમાં સાહિત્ય સમીક્ષાઓ શામેલ છે જેમાં પાઠ્યપુસ્તક સમીક્ષાઓ, જ્ઞાનકોશ અને જર્નલ લેખ સમીક્ષાઓ શામેલ છે. આ ઉપરાંત, સમાચાર લેખો અને વેબ પૃષ્ઠોને સંશોધન અભ્યાસ માટે તપાસ માટે સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યા છે..

સાહિત્ય સમીક્ષા:-

વર્લ્ડ ટ્રાવેલ એન્ડ ટુરિઝમ કાઉન્સિલ (WTTC, 2020) મુજબ, 14મી એપ્રિલ 2020 સુધીમાં, COVID-19 વાયરસ 180 થી વધુ દેશોમાં ફેલાઈ ગયો હતો, જેણે અંદાજિત 1.98 મિલિયન લોકોને અસર કરી હતી અને વિશ્વભરમાં 126 753 મૃત્યુનો હિસ્સો હતો. SARS રોગચાળાના કિસ્સામાં મુસાફરી અને પર્યટન ઉદ્યોગને વ્યાપક રીતે માપવામાં આવે છે કે તે વિશ્વભરના માર્ગો છે. કોવિડ-19 વાયરસનો ફેલાવો અને લગભગ સ્થગિત થઈ ગયો છે, પરિણામે દેશમાં લોકડાઉન અને વાયરસના ફેલાવાને પ્રતિબંધિત કરવા માટે લાગુ કરાયેલ સખત મુસાફરી સીમાઓને કારણે ઉદ્યોગમાં ભારે નાણાકીય નુકસાન થયું છે (Arezki અને Nguyen, 2020; Novelia et al., 2020).

WTTC, 2020) નોંધપાત્ર રીતે, નોવેલિયા એટ અલ. (2018) શોધો કે આરોગ્ય-સંબંધિત કટોકટીઓ પુરાતત્વીય રીતે "અવૈજ્ઞાનિક" અને અસમાન આંતરરાષ્ટ્રીય જવાબો આપે છે જે પ્રવાસન ઉદ્યોગ માટે વારંવાર

Vidhyayana - ISSN 2454-8596

An International Multidisciplinary Peer-Reviewed E-Journal

www.vidhyayanaejournal.org

Indexed in: ROAD & Google Scholar

હાનિકારક હોય છે. આ ઉપરાંત વર્લ્ડ બેંકે પણ ચેતવણી આપી છે . સંકુચિતતા ટાળવા માટે જાહેર જનતા” (વૈશ્વિક બચાવ અને WTTC, 2019), જો કે, આ અવલોકન હોવા છતાં, રોગચાળા અને ફાટી નીકળવાના કિસ્સાઓ સાથે સંકળાયેલ બાહ્ય આંચકામાંથી પુનઃપ્રાપ્તિમાં સરેરાશ 19.4 મહિનાનો સમય લાગવાનો અંદાજ છે, અને અર્થપૂર્ણ રીતે મુસાફરીની આંતરરાષ્ટ્રીય માંગ પર લાદવામાં આવે છે અને પ્રવાસન (વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમ, 2019: વૈશ્વિક બચાવ અને WTTC 2019). તેથી, પ્રવાસન વિદ્વાનો માટે ખાસ રસ એ છે કે ગ્રાહકોની જોખમની ધારણાઓ પર COVID-19 ની વર્તમાન જાહેર આરોગ્ય કટોકટીની અસર અને વધુ નોંધપાત્ર રીતે જોખમની ધારણાઓ કેવી રીતે થશે. સંભવતઃ પ્રવાસીઓની કટોકટી પછીની પુનઃપ્રાપ્તિની મુસાફરીની વર્તણૂકને અસર કરે છે. કોવિડ-19 પરિસ્થિતિ વિશે અસાધારણ બાબત એ છે કે આંતરરાષ્ટ્રીય રોગચાળાએ ખાસ કરીને જર્મની, સ્પેન, ફ્રાન્સ, ચીન, યુએસએ, યુકે. ઈરાન સહિતના લોકપ્રિય સાર્વત્રિક પ્રવાસન સ્થળોને અસર કરી છે. અને ઇટાલી, જે હાલમાં તમામ ચેપના ઓછામાં ઓછા 77% હિસ્સો ધરાવે છે (WTTC, 2020).

આમ, રોગચાળા જેવી જીવલેણ સાર્વત્રિક ઘટનાઓ પછી પ્રવાસીઓની ક્રિયાઓનું મોડેલિંગ કરતા ઓછા અવલોકન કરાયેલા પુરાવા છે. સંબોધવાના પ્રયાસમાં. આ અંતર, વધુ પ્રાયોગિક અભ્યાસના પરિચય તરીકે વર્તમાન પેપરની સંભવિત અસરની ગંભીરજવાબદારી આપે છે

ભારતીય પ્રવાસન ઉદ્યોગ અને વિદેશી પ્રવાસીઓના આગમન પર કોવિડ-19નો પ્રભાવ:

હોસ્પિટાલિટી સેક્ટરમાં લાખો નોકરીઓ માટે પ્રવાસન જવાબદાર છે અને ભારતના GDPમાં લગભગ 7% યોગદાન આપે છે. તેના સમૃદ્ધ ભૂપ્રદેશ અને ઇતિહાસ સાથે, ભારત તાજમહેલ સ્મારક, મંદિરો અને કિલ્લાઓ, બરફીલા જેવા વિશાળ સંખ્યામાં જોવાલાયક લોડસ્ટોન્સ ઓફર કરે છે. હિમાલયના પર્વતીય શિખરો અને પશ્ચિમ અને દક્ષિણમાં સફેદ ફ્લેક્સન સેર. વિદેશ પ્રવાસ પરના નિયંત્રણો હળવા કરવાથી પણ ભારતની

Vidhyayana - ISSN 2454-8596

An International Multidisciplinary Peer-Reviewed E-Journal

www.vidhyayanaejournal.org

Indexed in: ROAD & Google Scholar

પીક ટ્રીપ સીઝનની શરૂઆત થાય છે, જેનાથી તણાવગ્રસ્ત પ્રવાસન ઉદ્યોગને પુનઃજીવિત કરવાની તક મળે છે. કોવિડની અસર અંગેના અહેવાલમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે કે ભારતમાં, ઉનાળાના વેકેશનના સૌથી વધુ બુકિંગ (કેરળ, રાજસ્થાન અને ગોવાના દેશો માટે) રદ કરવામાં આવ્યા હતા (લગભગ 40-50 ટકા), જેનાથી સ્થાનિક પ્રવાસન પર અસર પડી હતી. 2019 દરમિયાન ભારતના કુલ વિદેશી પ્રવાસીઓનું આગમન (FTA) 10.9 મિલિયન હતું અને વિદેશી વિનિમય કમાણી રૂ. 210.971 કરોડ હતી, જેમાં મહારાષ્ટ્ર, તમિલનાડુ, ઉત્તર પ્રદેશ અને દિલ્હીમાં વિદેશી પ્રવાસીઓના આશરે 60 ટકા આગમન (FTAs) હતા. વર્લ્ડ ટુરિઝમ ઓર્ગેનાઈઝેશન (UNWTO) મુજબ, 2021માં આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રવાસન 4% વધ્યું હતું, 2020 (400 મિલિયન વિરુદ્ધ 415 મિલિયન) ની તુલનામાં 15 મિલિયન વધુ ટ્રાન્સનેશનલ સાઇટસીયર એડવેન્ડ્સ (ઓવરનાઇટ કોલર્સ) હતા. જે સેક્ટરના કર્મચારીઓના 57% સુધી છે. જો કે, પરિસ્થિતિ સારી થઈ રહી છે અને રોગચાળા પછી, નિયંત્રણો દૂર કરવામાં આવી રહ્યા છે અને પ્રવાસન ઉદ્યોગ આગળ વધી રહ્યો છે. કોવિડ-19 રોગચાળાએ જીવન જીવવાની પદ્ધતિને ઉલટાવી દીધી છે. હવે જ્યારે રાજ્યની સરહદો પરના ઘટાડાથી ઉત્થાન થયું છે ત્યારે પર્યટનમાં થોડો વધારો જોવા મળી શકે છે. વર્તમાન પેઢી માટે સામાજિક અંતર એક નવી સામાન્ય બાબત બની ગઈ છે.

પ્રવાસીઓની ધારણા અને પસંદગીઓ પર COVID-19 નો પ્રભાવ:

સ્થાનિક પ્રવાસીઓ એ ભારતીય પ્રવાસન ઉદ્યોગનું નેટવર્ક છે, અને તે એક શૈલીયુક્ત અવિવાદિત હકીકત છે કે જેનું કદ વધી રહ્યું છે. મધ્યમ-આવક જૂથ અને તેમની આવક પ્રવાસન ક્ષેત્રની ઘટના માટે તેમનો ટેકો વિસ્તારે છે. કમનસીબે, કોવિડ-19 એ ભારતના પ્રવાસન નકશામાં પ્રવેશ કર્યો અને તેથી સિસ્ટમ પડી ભાંગી. કોવિડ-19થી સંક્રમિત થવાના ભયે દેશના પ્રવાસ અને પર્યટન ઉદ્યોગને સ્થાનિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે અસર કરી છે. ઘણા દેશોના વિદેશી પ્રવાસીઓએ તેમના બુકિંગ કેન્સલ કર્યા હતા. આમ, બેઠક ક્ષમતામાં

Vidhyayana - ISSN 2454-8596

An International Multidisciplinary Peer-Reviewed E-Journal

www.vidhyayanaejournal.org

Indexed in: ROAD & Google Scholar

ઘટાડો થયો, જેના કારણે ઉક્રુચન ખર્યમાં વધારો થયો, અને આ કારણોસર, મુસાફરી ખર્યમાં પણ વધારો થયો. કોવિડ-19 રોગચાળાને લગતા જોખમનો પ્રવાસના ઇરાદાઓ પર દૂરગામી પ્રભાવ હોવાની આગાહી કરવામાં આવી છે. અલગ-અલગ સામાજિક-સાંસ્કૃતિક પશ્ચાદભૂ ધરાવતા આ પ્રભાવો વ્યક્તિએ વ્યક્તિએ અલગ-અલગ હશે

કોવિડ-19 રિસ્ક પર્સેપ્શન ઓન ટ્રાવેલ ઈન્ટેન્શન દર્શાવે છે કે આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રવાસીઓ તેમની સલામતી વિશે વધુ ચિંતિત છે. તે દર્શાવે છે કે લોકો નિર્ણય લેવામાં તેમના પરિવાર, મિત્રો અને નજીકના વર્તુળોમાં વધુ ધ્યાન આપે છે. પ્રવર્તમાન અભ્યાસના પરિણામોએ ઓળખાવ્યું છે કે કોવિડ-19 રોગચાળાની અસરથી જોખમ વ્યવસ્થાપન, સેવા વિતરણ, મુસાફરીની પેટર્ન, ચેનલ, વધુ વસ્તીવાળા સ્થળોને ટાળવા અને પ્રવાસીઓની મુસાફરીના જોખમ અને વ્યવસ્થાપનની ધારણાઓ દ્વારા સ્વચ્છતા અને સલામતીને ખૂબ અસર થઈ છે. એવું જોવામાં આવ્યું છે કે COVID-19 પછી ગંતવ્યની પસંદગીમાં ધરખમ ફેરફાર થશે. પસંદગીઓ તમામ સ્તરે પ્રભાવિત થઈ છે પરંતુ સૌથી વધુ બદલાયેલ સ્થાનિક પ્રવાસન છે. 2021 માં. આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રવાસન કરતાં સ્થાનિક પ્રવાસન ઝડપી ગતિએ ચાલુ રહ્યું. COVID-19 રોગચાળા પછી વધુ વિચારણા કરવામાં આવશે તે વધુ ત્રિ-પરિમાણીય અંતર અને ઓછી વસ્તી સાથે, કુદરતી વાતાવરણની નજીક હશે. પ્રાકૃતિક સૌંદર્ય, દરિયા કિનારો, પર્વતો અથવા વન્યજીવન આકર્ષણ, સાહસિક પ્રવૃત્તિઓ અને વ્યક્તિગત રોકાણ, આરામની સુવિધાઓ, પ્રોત્સાહક સંરક્ષણ અને સ્વચ્છતાના પગલાં જેવા લાભો જેવા વિશિષ્ટ સંરચના ધરાવતાં સ્થળો નવા પ્રવાસીઓને આકર્ષિત કરશે.

કોષ્ટક :-

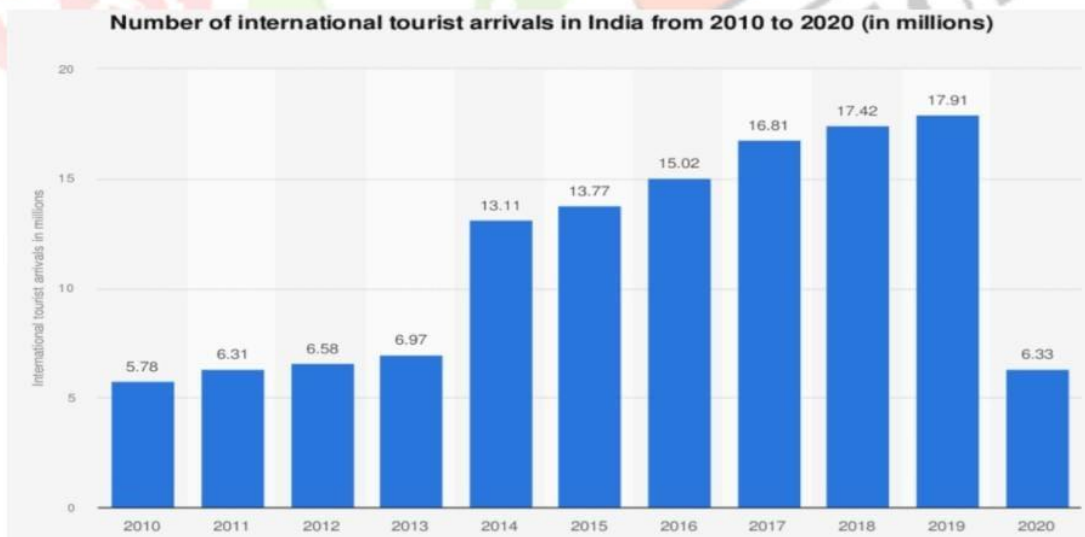
TABLE 1

Inbound Tourism: Foreign Tourist Arrivals (FTAs), Arrivals of Non-Residents Indians (NRIs) and International Tourist Arrivals (ITAs) 2001-2020

Year	FTAs in India (in Million)	Percentage (%) change over previous year	NRIs arrivals in India	Percentage (%) change over previous year	International Tourist Arrivals in India (in Million)	Percentage (%) change over previous year
2001	2.54	-4.2	-	-	-	-
2002	2.38	-6.0	-	-	-	-
2003	2.73	14.3	-	-	-	-
2004	3.46	26.8	-	-	-	-
2005	3.92	13.3	-	-	-	-
2006	4.45	13.5	-	-	-	-
2007	5.08	14.3	-	-	-	-
2008	5.28	4.0	-	-	-	-
2009	5.17	-2.2	-	-	-	-
2010	5.78	11.8	-	-	-	-
2011	6.31	9.2	-	-	-	-
2012	6.58	4.3	-	-	-	-
2013	6.97	5.9	-	-	-	-
2014	7.68	10.2	5.43	13.11	-	-
2015	8.03	4.5	5.74	5.7	13.76	5.0
2016	8.80	9.7	6.22	8.5	15.03	9.2
2017	10.04	14.0	6.77	8.8	16.81	11.8
2018	10.56	5.2	6.87	1.4	17.42	3.7
2019	10.93	3.5	6.98	1.7	17.91	2.8
2020	2.74	-74.9	3.59	-48.6	6.33	-64.7

figures updated as in June 2021

Source: (i) Bureau of Immigration, Govt. of India

Sources: UNWTO; Ministry of Tourism (India); Bureau of Immigration (India) Statista 2022

Additional Information: India; Bureau of India (India); 2010 to 2020

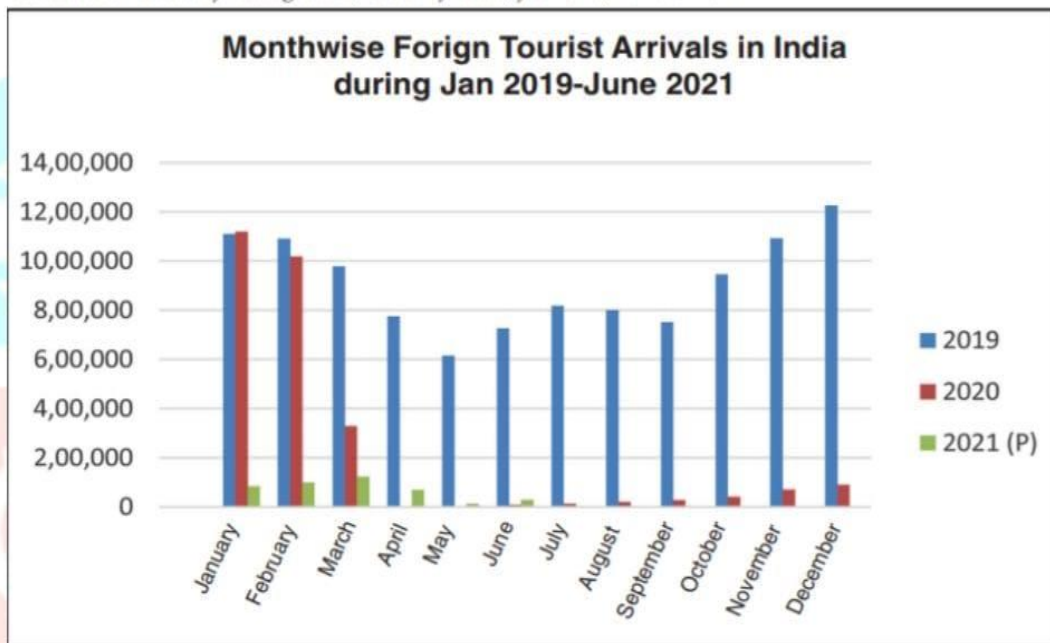
TABLE 2

Month-wise Foreign Tourist Arrivals in India, Jan 2019-June 2021 (Provisional)

Month	Foreign Tourist Arrivals (FTAs) in India				
	2019	2020	2021 (P)	Percentage (%) Change	
				2020/19	2021/20
January	11,11,040	11,19,250	83,822	0.7	-92.5
February	10,90,516	10,18,440	99,640	-6.6	-90.2
March	9,78,236	3,28,304	1,23,179	-66.4	-62.5
April	7,74,651	2,820	69,442	-99.6	2362.5
May	6,15,136	3,764	13,307	-99.4	253.5
June	7,26,446	8,590	29,397	-98.8	242.2
July	8,18,125	12,655			
August	8,00,837	19,761			
September	7,51,513	28,167			
October	9,45,017	41,494			
November	10,92,440	70,977			
December	12,26,398	90,544			
Total (Jan-June)	52,96,025	24,81,168	4,18,787	-53.2@	-83.1@
Total (Jan-Dec)	1,09,30,355	27,44,766		-74.9	

P: Provisional, @ Growth rate over January-June of previous year.

Source: (i) Bureau of Immigration, Govt. of India, for 2019, 2020 & 2021

Vidhyayana - ISSN 2454-8596

An International Multidisciplinary Peer-Reviewed E-Journal

www.vidhyayanaejournal.org

Indexed in: ROAD & Google Scholar

विश्लेषण:-

બ્યુરો ઓફ ઈમિગ્રેશનના ડેટા મુજબ, સરકાર ભારતમાં, 2010 થી 2019 સુધી વિદેશી પ્રવાસીઓના આગમનમાં સકારાત્મક વૃદ્ધિ છે પરંતુ 2020 દરમિયાન ભારતમાં FTA 2.74 મિલિયન હતા જે 2019 (કોષ્ટક 1) ની સરખામણીમાં 74.9% ની નકારાત્મક વૃદ્ધિ દર્શાવે છે. જાન્યુઆરી 2020 થી જૂન 2020 ની વચ્ચે, ભારતમાં FTA ની સંખ્યા 24,81,168 હતી જે જાન્યુઆરી-જૂન 2019 માં 52,96,025 ની સરખામણીમાં -53.2% ની નકારાત્મક વૃદ્ધિ નોંધાવી હતી જ્યારે જાન્યુઆરી 2021 અને જૂન 2021 ની વચ્ચે, FTA ની સંખ્યા ભારતમાં -83.1% (કોષ્ટક 2) ની નકારાત્મક વૃદ્ધિ નોંધાવતા જાન્યુઆરી 2020 માં 24,81,168 ની સરખામણીએ ભારતમાં 4,18,787 હતી. 2020 માં, આશરે 6.33 મિલિયન આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રવાસીઓ અને બિન-નિવાસી ભારતીયો ભારતમાં આવ્યા હતા, જે 2019 માં લગભગ 18 મિલિયન હતા. ભારતમાં પ્રવાસીઓનું આગમન 2000 થી 2021 સુધી સરેરાશ 468412.48 હતું, જે ડિસેમ્બર 1226 માં 1291 અને 891 ની સર્વકાલીન ઊંચી સપાટીએ પહોંચ્યું હતું. 2020 ના એપ્રિલમાં 2820 નો રેકોર્ડ નીચો. 2020 માં, કોરોનાવાયરસ વૈશ્વિક રોગચાળાએ પ્રવાસન ક્ષેત્રને ભારે અસર કરી. કોવિડ-19ના કેસોની ઘટતી સંખ્યા અને રસી મેળવનાર પાત્ર લોકોની વધતી સંખ્યા આ ઉછાળા માટેનું એક કારણ છે.

નિષ્કર્ષ અને સૂચનો:

સૌપ્રથમ ભારતે જવાબદારીપૂર્વક ફરી મુસાફરી શરૂ કરવી જોઈએ કારણ કે અન્ય ઘણા દેશો ખુલ્લા થવા તરફ આગળ વધી રહ્યા છે. મુસાફરી અને રોકાણ માટેના વ્યાપક માર્ગદર્શિકાઓને ધ્યાનમાં રાખીને તબક્કાવાર રીતે આ કરવું મહત્વપૂર્ણ છે. એવું જોવામાં આવ્યું છે કે મહત્તમ દેશો તેમના રહેવાસીઓને રસીકરણના વિવિધ તબક્કામાં છે. આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રવાસ માટે પ્રવાસીઓએ સંપૂર્ણ રસીકરણ કરાવવું પડશે. હવેથી, નિયમો શરૂ

Vidhyayana - ISSN 2454-8596

An International Multidisciplinary Peer-Reviewed E-Journal

www.vidhyayanaejournal.org

Indexed in: ROAD & Google Scholar

કરવાની જરૂરિયાત મહત્વ મેળવે છે. સુરક્ષા નિયમો શરૂ કરવા અને અનુસરવાથી પ્રવાસીને વચન આપવામાં આવે છે કે તેની મુસાફરી અને રોકાણ જોખમના સ્તરમાં ઘટાડો થશે. તેથી, પ્રવાસન સંસ્થાઓએ તેમના વર્તમાન અભિગમોને શ્રેણીઓમાં માંગ વધારવા માટે ફરીથી ગોઠવવાની જરૂર છે જે કદાચ ભૂતકાળમાં કોઈનું ધ્યાન ન હતું વિશિષ્ટ પ્રવાસન વિકસાવવાની શરતો અને તબીબી અને સુખાકારી પ્રવાસન, આધ્યાત્મિક પ્રવાસન, વગેરેના અગાઉના નબળા ક્ષેત્રોને પ્રોત્સાહન આપવાની શરતો. COVID-19 ની અસર વર્તમાન અને નેસર ભવિષ્યમાં મુસાફરીની પસંદગીઓ અને નિર્ણયોને અસર કરતી વ્યક્તિની મુસાફરી કરવાની રીતમાં છે અને ચાલુ રહેશે. નવો સામાન્ય એ કોવિડ-19 રોગચાળા પછીના સમયગાળાની નવી શરૂઆત છે જે રહેવાની અને કામ કરવાની નવી આદતોને એકીકૃત કરશે. મુસાફરી અને પર્યટન માટે, આનો અર્થ એ થશે કે વિશિષ્ટ પ્રવાસન, પ્રકૃતિ અને સુખાકારી પ્રવાસન જેવા ઉદ્યોગ માટે નવી મુસાફરી કરવાનું વલણ ધરાવતા હતા.

સંશોધન મર્યાદાઓ:-

કોવિડ-19 રોગચાળો એ સાર્વત્રિક પ્રવાસન ઉદ્યોગ માટે એક અનન્ય અને વર્તમાન કટોકટી છે. આથી, વર્તમાન પેપર પર્યટન નિબંધની અંદર વ્યાપક વાર્તાલાપના પરિચય તરીકે સેવા આપે છે અને આગામી પ્રવાસન અભ્યાસ માટે અનુમાનિત માર્ગ પ્રદાન કરે છે.

Vidhyayana - ISSN 2454-8596

An International Multidisciplinary Peer-Reviewed E-Journal

www.vidhyayanaejournal.org

Indexed in: ROAD & Google Scholar

संदर्भ सूचि :-

कोरोनावायरस असर: मार्चमां विदेशी प्रवासीओनुं आगमन 65% घट्युं. (2020. अप्रिल 28). नीति किरण

<https://www.businesstoday.in/bt-buzz/news/story/coronavirus-impact-foreign-tourist-arrivals-plunge-65-in-march-256663-2020-04-28>

Stathis Polyzos, Aristeidis Samitas અને Anastasia Ef. Spyridou (2021) प्रवासन मांग અને COVID-19

रोगयाणी: એક LSTM અભિગમ, પ્રવાસન મનોરંજન સંશોધન, 46.2, 175-187, DOI: 10.1080/02508281.2020.1777053

યાદવ, સુધીર અને કુરેશી, મોહમ્મદ. (2021). ભારતીય પ્રવાસ અને પ્રવાસન ઉદ્યોગ પર કોવિડ-19 ની અસરો.

ઇન્ટરનેશનલ જર્નલ ઓફ ટ્રેડ એન્ડ કોમર્સ-IHARTC. 9. 310-318. 10.46333/jtc/9/2/5.

વિજય રાજ B. V. & A. જયંતિલા દેવી (2021). કોવિડ-19 પછી ભારતમાં પ્રવાસન ઉદ્યોગ પુનઃસ્થાપિત: એક

કેસ સ્ટડી. ઇન્ટરનેશનલ જર્નલ ઓફ કેસ સ્ટડીઝ ઇન બિઝનેસ આઈટી એન્ડ એજ્યુકેશન OJCSBE), 5(2), 284-298. <https://doi.org/10.47992/JJCSBE.2581.6942.0134>

કોવિડ-19 અને પ્રવાસન એક અપડેટ (2021), સંયુક્ત રાષ્ટ્ર પરિષદ [https://unctad.org/system/files/official-](https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2021d3_en_0.pdf)

[document/ditcinf2021d3_en_0.pdf](https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2021d3_en_0.pdf)

M. K., Gazi, Md. A. I., Bhuiyan, M. A., & Rahaman, Md. A. (2021). પ્રવાસી મુસાફરીના જોખમો અને

વ્યવસ્થાપનની ધારણાઓ પર Cavid-19 રોગચાળાની અસર, PLOS ONE. 16(9), e0256486.

<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0256486>

Vidhyayana - ISSN 2454-8596

An International Multidisciplinary Peer-Reviewed E-Journal

www.vidhyayanaejournal.org

Indexed in: ROAD & Google Scholar

सिंहा, ऐस. अने नाथर. B. B. (2020). गंतव्य पसंदगी पर COVID-19 नी असर: भावि मुसाइरी वर्तनना सामाजिक-वस्तीविषयक निर्धारको पर प्रयोगमूलक अभ्यास. ऐनाटोलिया, 32:1, 128-131, DOI: 10.1080/13032917.2020.1839523

कुमार, ऐस. (2016) प्रवासन स्थल तरीके भारतनी छबी पूर्व ऐशियाना प्रवासीओनी धारणा. <https://doi.org/http://hdl.handle.net/10603/176160>

कोविडनी बीजु लहेर मे 2021, (2021, जुलाई 20) सुधी ओछा विदेशी प्रवासीओना आगमन साथे भारतना प्रवासनने असर करे छे. News18, <https://www.news18.com/news/india/second-wave-of-covid-hit-indias-tourism-with-fewer-foreign-tourist-arrivals-up-to-may-2021-3985682.html>

प्रवासन अने होस्पिटालिटी. (2021), <https://www.ibef.org/download/Tourism-and-Hospitality-March-2021.pdf>

Kupi, M., & Szemerédi, E. (2021), हंगेरियन प्रवासीओनी गंतव्य पसंदगी पर COVID-19 नी असर: A तुलनात्मक विश्लेषण. टकाउपणुं, 13(24), 13785. <https://doi.org/10.3390/su132413785>

पावसकर, पिंकी (2016) गोवा माटे प्रवासन तको अने पडकारोमां ग्राहक वर्तन विश्लेषण <http://hdl.handle.net/10603/180661>

कुरियन, आर. (2016). कुमारकोम ग्रामपंचायतना विशेष संदर्भ साथे केरलमां वेम्बनाड प्रदेशमां पाणीना अभावे प्रवासननी असर <http://hdl.handle.net/10603/210321>

Matiza, T. (2020). कोविड-19 कटोकटी पछीनी मुसाइरीनी वर्तणुक: मानवामां आवता ज्योषमनी असरोने

Vidhyayana - ISSN 2454-8596

An International Multidisciplinary Peer-Reviewed E-Journal

www.vidhyayanaejournal.org

Indexed in: ROAD & Google Scholar

घटाऽवा तरङ्. जर्नल ओफ़ ट्रिजिडम इयुयर्स. doi:10.1108/jtf-04-2020-0063

पाओलीनेली, ये. (7 सी.छ., अप्रिल). प्रवासन पर कोविड-19 नी असर अने नवा 2021 ट्रावेल ट्रेन्स
[पर्यटन पर कोविड-19 नी असरनी समीक्षा अने नवा 2021 ट्रावेल ट्रेन्स), [https://ecobnb.com/blog/-
2021/04/impact-covid-पर्यटन-प्रवास-वलणो-टिप्स](https://ecobnb.com/blog/-2021/04/impact-covid-पर्यटन-प्रवास-वलणो-टिप्स)

पांडे, के., महादेवन, के., अने जोशी, येस. (2021). भारतीय प्रवासन उद्योग अने कोविड-19: रोगयाणा पछीना
युगमां येक टकाउ पुनःप्राप्ति फ़ेमवर्क [भारतीय प्रवासन उद्योग अने कोविड-19नी समीक्षा: रोगयाणा
पछीना युगमां टकाउ पुनःप्राप्ति फ़ेमवर्क. सेज जर्नल्स. [https://doi.org/https://doi.org/10.1177/-
09722629211043298](https://doi.org/https://doi.org/10.1177/-09722629211043298)